

*Robert Graat over De Groene Metro-
pool en Nationale Groencompetitie:*

TEKST: MARTIN ZUITHOF

'DENK VANUIT DE STRAAT NAAR DE STAD EN DE STREEK'

Entente Florale werkt bij de Nationale Groencompe-
titie samen met Staatsbosbeheer en het Deltapro-
gramma Ruimtelijke Adaptatie. Aan de criteria van
deze competitie zijn in 2017 de uitgangspunten van
het programma 'Groene Metropool' toegevoegd.
Robert Graat (Staatsbosbeheer) keek mee met de
jury en deelt zijn observaties over hoe gemeenten
werken aan groene netwerken.

Staatsbosbeheer beheert 260.000 hectare aan natuur- en recrea-
tiegebieden. De organisatie heeft de ambitie vooral rondom steden
aan groene netwerken te bouwen, waarop alle huishoudens
aangesloten zijn. 'Dat doen we door het beheer op onze eigen
terrein te organiseren, maar ook door over de grenzen van onze
gebieden heen te kijken. Door met andere partijen uit de stad aan
een zo groot mogelijk netwerk te werken. Dat begint bij de voor-
deur en achtertuin en loopt van de straat, door de stad en naar de
streek. En weer terug', vertelt Robert Graat.

'Groene nutsvoorzieningen'

Graat is verbonden aan het programma 'De Groene Metropool',
dat wil bijdragen aan een goed woon- en vestigingsklimaat. 'Hoe
zorg je dat groen eraan bijdraagt dat het fijn wonen en werken is
in de stad? Dat doen we enerzijds door het beheer van de gebie-
den die we hebben af te stemmen op de behoeften van de stad.
Ook willen we die gebieden verbinden met de stad, zodat het
groen als een nutsvoorziening werkt. Zodat het fijn is om erin te
bewegen, mensen te ontmoeten. Groen draagt bij aan levendig-
heid, biodiversiteit en helpt klimaateffecten op te vangen.'

De uitgangspunten van 'de Groene Metropool' zijn sinds 2017
toegevoegd aan de criteria van de Nationale Groencompetitie:
groen als netwerk ('verbindende schakel'), als nutsvoorziening
'(meervoudig gebruik)' en de noodzaak van samenwerking
'(samen)'. 'Het groene netwerk maak je samen met mensen, met
burgers, bedrijven. Het kunnen parken zijn, bedrijfsterreinen of
volkstuinten. De kunst is om daarin samen te werken. Zo kun je
de losse elementen verbinden en tot samenhangend geheel smeden',
legt Graat uit.

Robert Graat (Foto: Staatsbosbeheer / Rob Stoffels)

Leiderdorp: Op 1 juni bezocht de jury van Entante Florale de mooiste groene plekken in Leiderdorp, zoals De Houtkamp en de Bloemerd, waar verschillende groene functies slim worden gecombineerd (Foto: Staatsbosbeheer / Robert Graat)

‘Verbindende netwerken’

Hoe verliep de beoordeling in de Nationale Groencompetitie aan de hand van deze toegevoegde criteria? Graat vertelt dat hij niet in de jury zat, maar wel aanwezig was bij de jurybezoeken. ‘Wat opvalt is dat de gemeenten zich zeer bewust zijn van bijzondere betekenis van groen. Steden zijn bezig met het maken van mooie groene plekken, en daar hebben we inspirerende voorbeelden van gezien. Zo zagen wij in Leiderdorp het voorbeeld van de Houtkamp en de Heemtuin. Dat is een park met veel kwaliteit, met onder meer een zorg- en speelfunctie, dat mooi aansluit op de omliggende bewoning. Het zaad uit de Heemtuin gebruiken ze ook in de groenstroken in de rest van Leiderdorp.’

Daarnaast viel het op hoe Wageningen het omliggende landschap goed weet te benutten, signaleert Graat. ‘Het is een fantastisch landschap met de Rijn, de uiterwaarden, de Gelderse Vallei, de stuwwallen. De stad maakt daar verbinding en contact mee. In Edam-Volendam is te zien hoe het groen bijdraagt

aan het karakter van de verschillende kernen. Het zijn allemaal mooie plekken, groen in de stad, randen in het landschap.’

Alleen, een netwerk dat bij de voordeur begint en via stadsgroen en parken verbonden is met het omliggende landschap, was in deze steden nog niet zichtbaar, aldus Graat. ‘Daarom hebben we het speciale certificaat ‘Groen Metropool’ niet uitgereikt. De steden realiseren intussen wel hele mooie plekken en weten daarbij ook grote groepen bewoners te betrekken. In Leiderdorp zie je hoe op initiatief van bewoners een natuurspeeltuin en schooltuinen worden beheerd als onderdeel van een groter recreatiegebied met sportvelden en volkstuinten. Voorbeelden van het consequent doortrekken van de netwerkgedachte, van de straat en het wijkniveau tot het omringende landschap, hebben we nog niet gezien. Dat is ook niet zo gek, aangezien het denken in groene netwerken in de stad nog niet zo gebruikelijk is. In de bestaande stad heeft dat ook tijd nodig om te worden gerealiseerd.’

»

Graat leerde dat partijen vooral gewend zijn om op hun eigen schaalniveau te denken. ‘Gemeenten richten zich op de wijk en de stad. Ontwikkelaars en corporaties kijken naar groen rond het bouwblok en in de buurt. Staatsbosbeheer is gewend om groen op landschapsschaal te bezien. We moeten samen leren die schalen te ontstijgen en de straat, de stad en de streek te verbinden. Pas dan krijg je een netwerk dat echt iets voor de stad betekent.’

Een interessant voorbeeld, als het gaat om het ontwikkelen van groene netwerken, is de gemeente Den Haag, winnaar van de Groencompetitie 2018. Bij de Nationale Groendag verzorgde Staatsbosbeheer een excursie om het thema van de Groene Metropool te illustreren. ‘We lieten zien hoe Den Haag werkt aan het groene netwerk. We keken naar de stadsentree en de ontwikkeling van de Koekamp, vlakbij Centraal Station en de entree van het Haagse Bos. Daarbij bekeken we ook hoe de gemeente de verdichting van de stad combineert met het oplossen van missing links in de groenstructuur. In de verbinding tussen de verschillende stadsdelen heeft ook Den Haag nog wel een uitdaging.’

‘Groene projectontwikkelaars’

Belangrijk is ook dat projectontwikkelaars nadenken over de groenstructuur, omdat ze een enorme rol spelen in de ontwikkeling van de stad. ‘Bij Krommenie, gemeente Zaanstad, zijn meerdere ontwikkelaars uitgenodigd om met het beste plan voor een voormalig sportcomplex te komen. Gebieds- en vastgoedontwikkelaar AM heeft de tender gewonnen. Met hen hebben we het uitgangspunt van Groene Metropool opgepakt en vertaald in een groenstructuur die begint vanuit de achterliggende buurten, doorgaat in de nieuwbouwwijk en deze verbindt met de aangrenzende polder. Met zo’n structuur maak je iets dat veel meer betekenis heeft dan losstaand wijkgroen. Daarnaast hebben we voorgesteld om ook het water uit de polder direct de wijk in te brengen.’

Een stevige groene structuur in de stad, heeft omgekeerd ook een toegevoegde waarde voor de natuur, denkt Graat. ‘Zie de film De Wilde Stad, die illustreert hoe divers de natuur in de stad kan zijn, in de grachten, de haven en op flatgebouwen. De steden staan intussen voor een enorme bouwopgave. Er moeten tot 2030 bijna 1 miljoen woningen bij worden gebouwd.’

Diemberbos: Een 200 meter lange doorgang onder de A9, verbindt twee delen van het Diemberbos. De tunnel wordt gebruikt door wandelaars, fietsers en ruiters én dient als ecologische verbinding voor kleine zoogdieren en ringslagen (Foto: Staatsbosbeheer / Robert Graat)

Krommenie: Eilanden van Hain, plan van ontwikkelaar AM voor waterrijke woonwijk in gemeente Zaanstad. De groenblauwe structuur in de wijk verbindt ook achter liggende buurten met de aangrenzende polder (Illustratie: Flux landscape architecture en Common Affairs)

'Groene netwerken zouden vanzelfsprekend onderdeel moeten zijn van die nieuwbouwprojecten. Daar kun je de aansluiting op de groene nutsvoorzieningen in de omgeving direct organiseren. Neprom, brancheorganisatie van de projectontwikkelaars, geeft aan dat ze versterken van de blauwgroene structuur ook als onderdeel zien van de nieuwe bouwopgaven.'

Ook de nieuwe colleges van de steden zien die noodzaak tot vergroening. Steden als Almere en Purmerend zijn met Staatsbosbeheer in gesprek over sterkere verbindingen tussen de stad en de omliggende bossen. 'Ook wethouders economie, die over een goed vestigingsklimaat gaan, zien dat steeds meer. Zo heeft de gemeente Almere ons gevraagd mee te denken over de manier waarop de groenstructuur van de stad, via het Weerwater, aan kan sluiten op de stadbossen van de Almeerderhout. Daarbij gaat het om de verbinding met het bos, maar ook om het toegankelijk maken ervan, voor mensen die er omheen wonen. Wat is de groenbehoefte van die mensen? Daarin kunnen wijken ook best verschillen, zoals Almere Poort en bijvoorbeeld Oosterwold, dat veel groener wordt aangelegd.'

'Verbindingen werken'

'De waarde van het groen voor de stad is groot. Praktijk is dat groenbeheerders van gemeenten en ook Staatsbosbeheer met beperkte budgetten werken. Om tot aantrekkelijke groenstructuren te komen, is meer nodig dan investeringen in aanleg en inrichting. Het vergt ook

beheergelden voor de lange termijn. Om daar duurzaam in te voorzien, is het nodig om, meer dan nu gebruikelijk is, een relatie te leggen tussen de revenuen van het groen en beheerbudgetten. In het geval van Krommenie hebben we bijvoorbeeld afspraken kunnen maken met de projectontwikkelaar om het beheer over een langere periode gedekt te krijgen.'

'GROENE NETWERKEN Zouden VANZELFSPREKEND ONDERDEEL MOETEN ZIJN VAN DIE NIEUWBOUWPROJECTEN.'

Bij de nieuwe verbindingen rond Diemerbos (bij Amsterdam) en het Bentwoud (bij Zoetermeer) werkt Staatsbosbeheer samen met de gemeente, de provincies en Rijkswaterstaat. 'Er is daar geïnvesteerd in tunnels, bruggen en andere verbindingen. In de gebruiksonderzoek zie je het aantal fietsers dan aanzienlijk toenemen. In het Diemerbos is bovendien een zorgboerderij gevestigd, voor mensen die een bepaalde zorg nodig hebben en die het ook voor bezoekers nog aantrekkelijker maakt. Zo proberen we onze gebieden te verbinden aan de omgeving en de voorzieningen af te stemmen op de behoeften van de stad.'

«